Eurooppaoikeuden professori, OTT Juha Raitio
Raaseporintie 2 D
00900 Helsinki
puh. 050-5315496

Talousvaliokunta
Eduskunta

Helsinki 4.3.2026

Lausunto (KAA 7/2026 vp.)

1. Tehtävänanto

Talousvaliokunnassa on käsiteltävänä keskiviikkona 11.3.2026 klo. 11 asia KAA 7/2026 vp, eli kansalaisaloite otsikolla "Krääsätalous kuriin – suomalaisyritysten ja kuluttajien oikeuksien puolesta". Minulta on pyydetty kirjallista asiantuntijalausuntoa kyseiseen istuntoon. Kansalaisaloitteessa esitetään ultrapikamuodin ja krääsäkaupan mainonnan kieltoa sekä vaaditaan eduskuntaa selvittämään mahdollisuutta vaikuttaa krääsäkaupan kasvuun verotuksen keinoin. Kansalaisaloitteessa kyse on ehdotuksesta lainvalmisteluun ryhtymisestä. Esitän sen vuoksi seuraavassa muutamia EU-oikeudellisia huomioita kansalaisaloitteen keskeisistä esityksistä sekä tuon esiin kansalaisaloitteen kannalta olennaista EU-oikeudellista sääntelyä.

2. Kooste kansalaisaloitteen sisällöstä ja EU:n rooli kauppapolitiikassa

Kansalaisaloitteessa kiinnitetään huomiota siihen, millaisia epäkohtia liittyy etenkin Temun ja Sheinin kaltaisten verkkokauppojen halpatuotteiden markkinointiin, millä tavoin kertakäyttökulutus kuormittaa ympäristöä ja aiheuttaa ongelmia kotimaisten yritysten kilpailukyvylle sekä työntekijöiden ja kuluttajien oikeuksille. Kansalaisaloitteessa kuvataan,

millaisia mainontatapoja kiinalaisilla verkkokaupoilla on, eli esimerkiksi voidaan viitata valheellisiin tarjouksiin niin, ettei tuote ole oikeasti alennettuun hintaan myynnissä. Lisäksi esitetään valheellisia arvosteluja ja käyttäjäkokemuksia tuotteesta tai tarjouksessa luodaan valheellisesti kiireen tuntu kuluttajan ostopäätöksentekoon. Ostotapahtumaan liittyy pakollista pelillistämistä. Kuluttajalle annetaan puutteellisia tietoja palautusoikeudesta, hyvityksistä sekä valitusmahdollisuudesta. Kansalaisaloitteessa todetaan, että Suomessa toimiva Mainonnan eettinen neuvosto ei voi puuttua kiinalaisten verkkokauppojen mainontaan, koska ne toimivat kansallisten säännösten ulkopuolella. Tätä on syytä täsmentää. Nimittäin jos verkkokauppa tarjoaa markkinoinnin ja palvelun suomeksi ja on näin Suomeen suunnattua, niin kuluttajansuojalaki soveltuu markkinoinnin sisältöön ja kieliasuun.

Krääsäkaupan haittoihin ja ongelmiin puuttuminen on EU:n kauppapolitiikan kautta EU-tasoinen kysymys ja siksi otan seuraavassa esiin Euroopan unionissa jo nykyisin olemassa olevia keinoja puuttua juuri niihin ongelmiin, joista kansalaisaloitteessa on kyse. Lähtökohtaisesti onkin niin, että Suomi ja muut EU-maat ajavat kauppapoliittisia etujaan EU:n kautta ja itse asiassa kauppapolitiikka on suurelta osin EU:n yksinomaisessa toimivallassa SEUT 3 artiklan perusteella.[1] Tässä kansalaisaloitteen tapauksessa on kuitenkin huomioitava, että markkinointikysymyksien osalta on tiettyä kansallista harkintavaltaa olemassa, koska kuluttajansuoja-asiat, ympäristöön liittyvät asiat ja laajemmin sisämarkkinoiden toimintaan liittyvät asiat kuuluvat ns. jaetun toimivallan piiriin SEUT 4 artiklan mukaan. Jäsenvaltioissa onkin nykyisin eri perustein säädetty erityisiä markkinointikieltoja eri perustein, kuten esimerkiksi mainontakielto fossiilisille polttoaineille tietyissä kaupungeissa[2] tai kielto pikamuodille[3], joskaan näiden kieltojen EU-oikeuden mukaisuutta ei ole vielä EU-tuomioistuimessa linjattu. Näiden paikallisten tai alueellisten markkinointikieltojen perustelut vaikuttavat varsin samankaltaisilta

[1] Ks. EU:n kauppapolitiikasta tarkemmin esim. EU-tuomioistuimen SEUT 218 artiklan 11 kohdan nojalla annettu lausunto 2/15, ECLIU:EU:C:2017:376, jossa kyse on Euroopan unionin ja Singaporen tasavallan välisen vapaakauppasopimuksen tulkinnasta.

[2] Ks. Esim. ilmastonsuojeluun liittyvä linjaus kieltää fossiilisten polttoaineiden mainonta muutamissa kaupungeissa: https://www.bbc.com/future/article/20260217-the-cities-banning-fossil-fuel-adverts

[3] Ranskassa pikamuotikielto on voimassa 1.1.2026 alkaen ja nimenomaan kiinalainen Shein on sen kohteena: https://www.reuters.com/sustainability/land-use-biodiversity/french-senate-backs-law-curb-ultra-fast-fashion-2025-06-10/

kuin nyt käsillä olevan kansalaisaloitteen perustelut.

Jäsenvaltiot voivat käyttää jaetun toimivallan alalla toimivaltaa siltä osin kuin Euroopan unioni ei ole käyttänyt omaansa. Markkinointia on jo ennen nykyistä tekoälyaikaa säädelty erityisellä kuluttajansuojan piiriin kuuluvalla markkinointidirektiivillä eli sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevalla direktiivillä 2005/29/EY[4], joka kieltää harhaanjohtavat ja aggressiiviset markkinointimenetelmät EU:ssa. Se on kuitenkin syytä sivuuttaa vain maininnalla, koska nyt käsillä olevaan halpatuontiongelmaan keskittyy erityisesti uudet digimarkkinoita koskevat sääntelyt.

EU:n yhteistä kauppapolitiikkaa koskee SEUT 207 artikla, joka kattaa tavara- ja palvelukaupan ottaen huomioon teollis- ja tekijänoikeudet. Kyseissä artiklassa säädetään myös EU:n toimivallasta koskien polkumyyntiä ja tukipalkkioita, eli kauppaa suojaavista toimenpiteistä. Euroopan unioni päättää kauppasopimuksista EU:n ulkopuolisten ns. kolmansien maiden kanssa sekä päättää tullitariffeista. EU:n kauppapolitiikkaan liittyvät kysymykset valmistellaan EU:n neuvoston kauppapoliittisessa komiteassa, jossa kaikki jäsenvaltiot ovat edustettuina. Tässä kansalaisaloitteessa esitettyjä kysymyksiä olisikin mahdollista ottaa esiin juuri tässä kauppapoliittisessa komiteassa.

3. Huomioita EU:n verkkokauppaa koskevasta sääntelystä

EU on pyrkinyt edistämään verkkokaupan kehitystä viime vuosina, mutta myös suitsimaan sen aiheuttamia ongelmia. Digitaalisten sisämarkkinoiden strategian yhtenä osana on jo 2010-luvulla ollut luoda digitaaliverkoille ja -palveluille suotuisat olosuhteet.[5] Palvelukaupan digitalisoituminen on 2020-luvulla synnyttänyt useita EU:n digitaalistrategiaa toteuttavia säädöksiä. Digimarkkinasäädöksellä (DSM) eli digimarkkina-asetuksella (EU) 2022/1925[6]

[4] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY, annettu 11 päivänä toukokuuta 2005, sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta, EUVL, N:o L 149, 11.6.2005, s. 22.

[5] Ks. esimerkiksi tarkemmin komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, Digitaalisten sisämarkkinoiden strategia, KOM (2015) 192 lopull.

[6] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/1925, annettu 14 päivänä syyskuuta 2022, kilpailullisista

pyritään toteuttamaan avoimet digitaaliset markkinat vahvistamalla kriteerit suurten verkossa toimivien alustatalouden yrityksien eli ns. portinvartijoiden tunnistamiseksi (esimerkiksi Meta, Microsoft). Ne tarjoavat esimerkiksi verkossa toimivia hakukoneita tai sovelluskauppoja. Digipalvelusäädös (DSA) eli digipalveluasetus (EU) 2022/2065[7] suojelee kuluttajia ja pyrkii estämään laitonta ja haitallista toimintaa verkossa toimivissa välityspalveluissa ja verkkoalustoissa, esimerkiksi sosiaalisissa verkostoissa tai sovelluskaupoissa. Tämä digipalveluasetus (DSA) on juuri se EU-tason säännös, joka suurelta osin vastaa niihin haasteisiin, joita kansalaisaloitteessa tuodaan esiin. Digipalveluasetus velvoittaa suuret verkkoalustat (esim. Temu) poistamaan laittoman sisällön, estämään manipuloivat käyttöliittymät ja tekemään suosittelujärjestelmät läpinäkyvimmiksi. Digipalveluasetuksen perusteella voidaan myös langettaa sakkoja.

Verkkokaupan sääntelyn osalta mahdollisessa kansallisessa lainvalmistelussa olisi huomioitava myös muut ajankohtaiset EU:n digitaalistrategiaa koskevat säädökset. EU:n sirusäädös eli siruasetus (EU) 2023/1781[8] vahvistaa EU:n kilpailukykyä ja resilienssiä puolijohdeteknologian alalla. Eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä on säädetty asetuksella (EU) 2024/1183[9]. Se sääntelee erityistä digitaalista lompakkoa, jonka avulla voidaan käyttää julkisia ja yksityisiä palveluja verkossa sekä luoda oikeudellisesti sitovia allekirjoituksia. Datanhallinta-asetus (EU)

---

ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalialalla ja direktiivien (EU) 2019/1937 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (digimarkkinasäädös), EUVL, N:o L 265, 12.10.2022, s. 1.)

[7] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065, annettu 19 päivänä lokakuuta 2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös), EUVL, N:o L 277, 27.10.2022, s. 1.

[8] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1781, annettu 13 päivänä syyskuuta 2023, Euroopan puolijohde-ekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä ja asetuksen (EU) 2021/694 muuttamisesta (sirusäädös), EUVL N:o L 229, 18.9.2023, s. 1.

[9] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1183, annettu 11 päivänä huhtikuuta 2024, asetuksen (EU) N:o 910/2014 muuttamisesta eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kehyksen vahvistamisen osalta, EUVL, L 2024/1183, 30.4.2024.

2022/868[10]ja sitä edeltänyt direktiivi (EU) 2019/1024[11] avoimesta datasta sääntelevät julkisesti hallussa olevan ja suojatun datan uudelleenkäyttöä tehostamalla datan yhteiskäyttöä. Sitä täydentää data-asetus (EU) 2023/2854[12], joka varmistaa, että verkkoon liitetyn tuotteen tai palvelun käyttäjät voivat päästä oikea-aikaisesti käytön tuloksena tuotettuun dataan ja että he voivat käyttää tätä dataa myös jakamalla sitä valitsemiensa kolmansien osapuolien kanssa. Näin EU:ssa on avattu uusia mahdollisuuksia datan saatavuuteen perustuvien palvelujen käyttöön.

Teknisen kehityksen vuoksi merkittävä osa EU:n ajankohtaista digitaalistrategiaa on tekoälysäädös eli tekoälyasetus (EU) 2024/1689[13]. Se on osa laajempaa EU:n toimenpidekokonaisuutta, jonka avulla luodaan tekoälyteknologialle yhdenmukaistetut EU:n sisämarkkinat niin, että EU:ssa kehitettävä ja käytettävä tekoäly on luotettavaa, turvallista ja osaltaan noudattaa EU:n arvoja ja perusoikeuksia. Tekoälyasetus perustuu riskiperusteiseen lähestymistapaan, jossa järjestelmät jaetaan kolmeen luokkaan: kielletyt, suuririskiset ja muut. Tekoälyn nopeaa kehitystä kuvaa se, että lainsäädäntöprosessin aikana luotiin neljäs luokka, eli yleiskäyttöiset tekoälymallit, jollaisesta on esimerkkinä ChatGPT. Jos aletaan valmistella verkkomarkkinoinnin rajoittamista nykyaikana, niin ei voida sivuuttaa tekoälyä koskevaa teknistä kehitystä eikä tekoälyä koskevaa EU-lainsäädäntöä.

4. Huomioita halpatuotteiden markkinoinnista, verotuksesta ja maahantuonnista

EU:n ulkopuolisten maiden verkkokauppojen, siis vaikkapa kiinalaisten Sheinin ja Temun,

---

[10] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/868, annettu 30 päivänä toukokuuta 2022, eurooppalaisen datan hallinnoinnista ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta (datanhallinta-asetus), EUVL, N:o L 152, 3.6.2022, s. 1.

[11] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1024, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä, EUVL, N:o L 172, 26.6.2019, s. 56.

[12] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/2854, annettu 13 päivänä joulukuuta 2023, datan oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskevista yhdenmukaisista säännöistä ja asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivin (EU) 2020/1828 muuttamisesta *(datasäädös)*, EUVL N:o L, 2023/2854, 22.12.2023.)

[13] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1689, tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös), EUVL, L 2024/1689, 12.7.2024.)

markkinointia ei näin vapaakaupan aikakaudella voida EU:ssa yksipuolisesti kieltää, mutta sitä voidaan rajoittaa kuluttajansuojan ja tuoteturvallisuuden perusteella. Tuoteturvallisuus on vahvasti komission valvonnassa oleva ala, ja komissio onkin linjannut, että Temu tai Shein voidaan asettaa vastuuseen vaarallisten tuotteiden myynnistä ja valvontaa tehostetaan yhdessä jäsenvaltioiden kanssa. Suomeenkin liittyen on EU-tuomioistuimessa annettu tuoteturvallisuuteen ja CE-merkintään liittyvää oikeuskäytäntöä, jossa yhtenä opetuksena on juuri se, että CE-merkinnän omaavan tuotteen markkinoilta poistaminen jossakin jäsenvaltiossa vaatii komission myötävaikutuksen, vaikka kyse on siitä, ettei tuotteen käyttöä voida kansallisella tasolla pitää turvallisena.[14] Markkinoinnissa tulee siis noudattaa EU:n sääntelyä ja sen osalta voidaan vielä mainita kuluttajadirektiivien (EU) 2019/770[15] ja (EU) 2019/771[16] merkitys. Tässä suhteessa kansallisella tasolla varmaankin tehokkain keino krääsäkaupan haittojen vastustamiseksi olisi yhteistoiminta EU:n kanssa ja niin, että kuluttajaviranomaisten resursseja lisättäisiin verkkovalvontaa ja EU:n digipalveluasetukseen (DSA) liittyvää yhteistyötä varten.

Tullisääntely on myös yksi keino asettaa rajoja tälle ns. krääsäkaupalle. On periaatteessa esimerkiksi mahdollista, että komissio esittää jäsenvaltioille verkkokaupan halpatuontilähetyksille erityistä käsittelymaksua, joka nostaisi niiden hintaa ja vähentäisi houkuttelevuutta. Kun mietitään muita EU-tason mahdollisia toimenpiteitä halpatuonnin haittojen estämiseksi, niin verotukselliset keinot ovat myös harkittavissa. Esimerkiksi EU-tasolla voidaan poistaa tullietuja ja alv-poikkeuksia halpatuonnilta. Tätä halpatuontiteemaa sivuaa kolmansien maiden valtiontukien avulla tuotettujen normaalia markkinahintaa halvempien tuotteiden hinnoitteluun vaikuttava erityinen FSR-asetus (EU) 2022/2560.[17] Sillä on luotu yhdenmukaistettu kehys, jolla puututaan EU:n ulkopuolelta annettujen tukien suoriin ja välillisiin vääristymiin tasapuolisten

[14] Ks. C-470/03 A.G.M-COS.MET, ECLI:EU:C:2007:213.

[15] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/770, annettu 20 päivänä toukokuuta 2019, tietyistä digitaalisen sisällön ja digitaalisten palvelujen toimittamista koskeviin sopimuksiin liittyvistä seikoista, EUVL, N:o L 136, 22.5.2019, s. 1.

[16] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/771, annettu 20 päivänä toukokuuta 2019, tietyistä tavarakauppaa koskeviin sopimuksiin liittyvistä seikoista, asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivin 2009/22/EY muuttamisesta sekä direktiivin 1999/44/EY kumoamisesta, EUVL, N:o L 136, 22.5.2019, s. 28.

[17] Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2560, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista, EUVL, N:o L 330, 23.12.2022, s. 1.

toimintaedellytysten varmistamiseksi. Perinteisesti EU:ssa polkumyyntiä on vastustettu ns. polkumyyntitullien avulla, mikä on synnyttänyt myös oikeuskäytäntöä etenkin kiinalaisten tuotteiden osalta.[18]

5. Johtopäätöksiä

Nyt käsiteltävässä kansalaisaloitteessa on siis kyse ehdotuksesta lainvalmisteluun ryhtymisestä. Sen vuoksi se on melko kursorinen ja yleispiirteinen. Pääosin kansalaisaloitteessa keskitytään kuvailemaan ”krääsäkaupan” eli halpatuonnin ongelmia ja nimenomaisesta mainitaan kiinalaiset verkkokaupat Temu ja Shein. Olen lausunnossani halunnut tuoda esiin, että nämä kansalaisaloitteessa kuvatut ongelmat ovat monin osin jo johtaneet EU-tason lainsäädäntötoimiin, joista keskeisimpänä mainitsen digipalveluasetuksen (EU) 2022/2065[19], koska se suojelee kuluttajia juuri Temun tai Sheinin kaltaisten suurten verkkokauppojen halpatuonnilta ja harhaanjohtavalta mainonnalta. Euroopan unionissa ei siis ole kielletty Temun tai Sheinin kaltaisten toimijoiden mainontaa sinänsä, mutta siihen voidaan puuttua ja tarvittaessa langettaa sanktioita. Tavarakauppaa on perinteisesti kyetty rajoittamaan esimerkiksi verovalvontaan, hyvään kauppatapaan tai kuluttajansuojaan perustuvin syin.[20] Kansalaisaloite niveltyy suurelta osin kysymyksiin, jotka ovat luonteeltaan pikemmin EU-tasolla kuin kansallisella tasolla säädeltyjä kysymyksiä, mikä tekee näin yleisellä tasolla olevan kansalaisaloitteen oikeudellisen analyysin hieman hankalaksi. Olen sen vuoksi luetellut esimerkkejä siitä, millä tavoin EU:ssa on pyritty kansalaisaloitteessa esiin nostettuja ”krääsätuonnin” ongelmia poistamaan.

Helsingissä 4.3.2026

Juha Raitio

[18] Ks. esim. C-595/11 Steinel Vertrieb, ECLI:EU:C:2013:251 (pienloistelamput).

[19] Ks. EUVL, N:o L 277, 27.10.2022, s. 1.

[20] Ks. esim. ns. Cassis de Dijon-tapaus 120/78 Rewe-Zentral, ECLI:EU:C:1979:42.